

Arvid Skattberg, Rånnaväg

berättar för Sture Hjalmarsson 1983-02-25

Jag är född den 29 september 1917 i Götåkra i Södra Säm och mina föräldrar var Emma och Sven Skattberg, födda 1872 respektive 1876. Dom ägde och brukade Götåkra Yttergården i ovannämnda socken.

Mitt första arbete sedan jag hade konfirmerats var att jag och min två år äldre bror Arthur satt hemma och stickade raggsockor i skift på en maskin från Yllefabriken i Ulricehamn. På det skiftet då jag inte stickade var jag ute och sköt ekorrar och jag tjänade mer på det än att sticka för det var gott om ekorrar och bra priser på skinnen.

1934 började jag till Hulins i Vegby och satt där och stickade i ett år. Sedan jobbade jag vid Vägförvaltningens stenkross nära ett år. Det var ont om arbete på den tiden och svårt att få jobb, men 1936 fick jag komma in hos Henrik Gustafssons i Gällstad och där var jag sedan i 11 år och ända tills vi startade eget. Min bror Artur var då gift och hade byggt i Rånnaväg och det var i deras övervåning som vi började.

Det var verkligen ett stort steg att starta eget företag. Hade jag då vetat att det var så jobbigt, så är det inte säkert att det blivit av.

Men 1947 började vi så smått i Arturs och Lillys andravåning och där höll vi till i 7 år. Till en början hade vi lite lönstickning åt Erlabolaget i Borås för att vi skulle vara säkerställda med arbete hela tiden.

Den första egna produktionen var fingervantar och mössor, men det var svårt att få fram några garner för det hade inte kommit igång riktigt då efter kriget.

För oss som nybörjare fanns knappast något till avsalu. Första året hade vi inga anställda utan stickade bara skälva. Sedan gjorde vi nästan för ro skull ett prov på en ankelsock och skickade till Eol-bolaget. Då kom det en beställning på 5000 par och då var vi tvungna att anställa folk och då anställde vi tre stycken. Det var randiga ankelsockor som stickades på 10:ans maskiner.

Sedan anställde vi en till och började med lite större plagg, polotröjor och då fick vi lov att ha sömmerskor och spolare också. Vi var 8 stycken däruppe och där var både stickning, sömnad, spolning och pressning.

1954 tänkte vi att vi var tvungna att göra något åt lokalfrågan, för dels hade det blivit väldigt trångt och dessutom var det mycket störande för Lilly och Artur att ha den här fabrikationen i övervåningen.

Vi byggde då den första delen av fabriken, men fick myndigheterna emot oss då den tomt som vi byggde på inte var avsedd för industriändamål. Vi blev tvungna att bygga fabriken som ett tvåvånings bostadshus och det var byggnadsnämndens ordförande som var omutlig å den punkten.

Det blev väl bara omkring 150 kvm i den etappen, men sedan lyckades vi få ändrat byggnadsplanen så att vi 19974 kunde bygga till 700 kvm.

Den första motordrivna maskinen vi hade var en Bergmans-ställ, den hade vi redan i Arturs övervåning och där fanns inte plats mer än till en ställ och så hade vi då handstickningsmaskiner runt omkring den. Sedan när vi hade byggt fabriken köpte vi tre motorstallar till och körde dem i två-skift. Vi hade då övergått till större plagg som jumpers och koftor och någon tillverkning av mössor förekom inte längre.

1960 köpte vi den första helautomatiska ”Universalen” och sedan är det ju bara att slå pappkort och knyta i garn, för övrigt sköter den sig själv. Vi köpte också en mindre maskin som vi kallar ”Mopeden”, den har vi än idag att köra besättningar på. Den är lätt att ställa in och bra produktion är det på den också. Sedan köpte vi 4 stycken helautomatiska 5:or och sedan fick vi så mycket ordrar från KF så vi köpte en ”Diamant” med 13 däcklar på. Det var ingen småsatsning, den gick på 70 000 kr. och det var många pengar på den tiden.

Det allra sista nu, det enda som duger, det är elektroniska maskiner och vi har 6 sådana nu. På dessa maskiner är varenda nål påverkbar genom magneter, så om man vill ha en rand så kan man sätta den precis var man vill och det påverkar endast just den nålen. Maskinerna är på modellen som vanliga flatstickningsmaskiner fast det är magneter som ställs i ändarna, det är nästan löjligt enkelt. Att göra ett mönster till den här maskinen är helt annorlunda, för det kunde ta tre dar på en ”Diamant” men på en elektronisk maskin kan det gå på en halvtimme. För den som kan konsten att sköta den är det mycket enkelt. Jag kan det inte, men Johnny kan det, jag har sett när han gör mönstren och det tar inte lång stund.

Det är likadana band som till en bandspelare, man bara skriver på artikelnummer och sedan kan man sätta in det i ett kartotek. När man sedan behöver det så är det bara att sätta in bandet i programmeraren och sedan sticker maskinen det

mönstret. Det är fantastiskt det här, men det är väl så att när det är så många finesser så kan det krångla lätt också. Det vill inte till mer än att det kommer lite smuts i magneterna så fungerar dom inte och då kan det gå en massa nålar och platiner.

Det vi inte kan klara av själva får vi ha hit en reparatör från Borås att klara av. Det kostar ju en del, men dom kommer snabbt och maskinerna är ju så dyra så det gäller att få dem i produktion så snabbt som möjligt igen. Dom maskinerna går i två-skift.

Allt vi gör är modesaker, koftor och jumprar i bomull och halvulle och även i acryl, men acrylen verkar att vara helt på utgående.

Vi har kört acryl hela tiden ända tills förra året, då fick vi gå in lite på blandgarner och nu är det mycket bomull, en vara som numera är gångbar året runt. Vi använder faktiskt en del svenska garner som vi har sålt bra av. Dom görs i Borås och är naturligtvis subventionerade för att kunna hänga med prismässigt.

Det låter kanske skrytsamt, men vi har aldrig varit utan order en enda dag sedan 1954. Så här års har vi aldrig haft så mycket order inne som vi har nu. Nu har vi det bra förspänt med resande, vi har en för södra Sverige, en för Mellansverige, en för norra Sverige och en för Norge.

Förut har vi sålt mycket på Finland också, men nu har de så fina saker själva så det är inte så lätt att sälja på Finland nu.

Vi började med att sälja till grossister, men gick snabbt över till detaljhandeln, så vi har egentligen inte sålt så mycket till grossister. Nu är det ju stora varuhuskedjor som gör inköpen, så det blir många prover, flera hundra om året.

När det gäller garninköp så kommer det resanden och vill sälja när de vädrar att det går att göra några affärer och då brukar vi ta upp prover och se hur de går i maskinerna. Är det då ett garn som verkar att gå bra till ett visst plagg så tar vi upp det, i regel börjar vi lite försiktigt, för det är lätt att förköpa sig.

Vi köper det mesta ofärgat och låter färga det själva. Vi skickar nästan allt till Habo färgeri. Dom färgar åt oss och det har aldrig varit några problem med det. Habo kan färga så stora partier och dom har satt in så fina grejor så dom kan färga partierna i ström sedan.

Dom behöver inte färga partierna på samma dag, det blir ändå precis lika. Bara garnpartierna är av samma nummer så blir färgen lika.

Vi har varit intensiva på att skaffa nya maskiner, bara på två år nu så har vi köpt sex elektroniska maskiner och dom kostar över 200 000 kr. stycket. Att låna pengar för att investera går inte bra med det höga ränteläge som är nu, så vi investerar mest av eget kapital.

Det är som vi säger, att allt vi tjänar går till maskiner. Men vi har fått lite bidrag av statsmedel också, till en viss procent. Vår omsättning har ökat bra under åren, första årets omsättning var 64 000 kr och förra året hade vi en omsättning på 4, 8 milj. Vi har nu 30 anställda, men av dom är nästan hälften på deltid. Vi har det så ordnat att alla gifta fruar börjar kl. halv 7 och slutar kl. 12 och så är dom lediga på fredagar. Det är ett problem att ha så många som arbetar deltid. En symaskin, med alla finesser som finns nu, kostar 24 000 kr och då är ju den bara i arbete halva tiden.

Man behövde nog tillämpa det systemet att deltidsarbetarna också borde dela på maskinerna, men det är ju det problemet att alla vill arbeta på förmiddagarna och ha eftermiddagarna fria.

Jag kan nämna att vi tillverkade 90 000 stora plagg förra året. Det blir många per arbetsdag, men däremot så har vi inte mer än fyra stickare. Det är stor skillnad på hur många plagg man får fram på en stickare förr och nu.

Att vara stickare är också mycket mera intressant nu än förr. När man har programmerat in ett mönster och fått det rätt och sätter igång så är det rent fascinerande att se hur maskinen arbetar. Förr satt man med två hoptagare och plockade korkskruvsmönster, nu gör maskinen sådant mönster helt automatiskt. Likaså plockar den över från den ena nålbädden till den andra utan svårighet, allt av bara farten.

Vi har aldrig haft några svårigheter med att få arbetare. NU har vi en pojk från Ulricehamn som jobbar här, men annars har det mest varit folk som bott i Rånnaväg. En del invandrare har vi också haft, finnar, en jugoslav, en italienska och kanske någon mer, men det har varit folk som bott här i Rånnaväg också.

Den yngre generationen är nu inne i rörelsen, men vi äldre har ännu ett visst inflytande. Det är ju bra att ordna upp sådana saker i god tid.

Vår pojk Lennart började tidigt att jobba i fabriken, han var inte mer än 12 år då han började att spola och sticka och när han inte var i skolan så var han i fabriken och arbetade.

Arturs och Lillys pojk Johnny har gått på textilinstitutet i Borås och är väl den som kan tekniskt mest när det gäller företaget.

Det har alltid varit en viss stress när alla prover skall ut och det sätter sina spår. Jag vet en gång att jag hade 54 olika prover som skulle ut en gång, då var jag precis ensam och då fick jag jobba både natt och dag.

Vi är med i Svenska Arbetsgivareföreningen och får alla uppgifter därifrån om vad som har beslutats angående avtal och därför brukar vi inte ha några problem när det gäller de anställdas ersättning. När det gäller tekopolitiken i framtiden så är det naturligtvis ett problem med importen. Man har ju hört att Danmark t.ex. köper varor från lågprisländerna och så kommer dom på smygvägar in i Sverige. Men vi har ju sett att det inte alltid är priset som är avgörande när det gäller att sälja, har man bara den rätta modellen som är efterfrågad just då, så kan man också sälja.

Jag tror att andelen svenska varor när det gäller teko är mycket låg nu, jag tror inte den uppgår till 10 procent.

Det har varit kämpigt många gånger att klara sig, men hittills har det gått tack vara äldrestödet. Tar dom bort det så tror jag att det kommer att försvinna många. Då tror jag att teko kommer att stanna i växten och troligtvis så småningom helt försvinna, men jag hoppas att dt skall kunna lösa sig när det gäller importen så att det företag som man varit med och byggt upp skall kunna utvecklas och leva vidare.

Arvid Skattberg
Rännaväg, Gällstad
29/9 1917– 26/3 2003

Konfirmander 1932, Gällstad
kyrkoherde Victor Johnson

*Här finns Arvid Skattberg på ett konfirmationsfoto
från Gällstad, 1932*